

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пос. п. 8 від «23» травня 2020 р.)
Ректор А. А. Мазаракі

**ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО /
ORATORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: Разіцький В.Й., кандидат історичних наук, доцент.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії,
соціології та політології «15» травня 2020 р., протокол № 18

Рецензенти:

Морозов А. Ю., професор кафедри філософії, соціології та політології,
доктор кафедри філософії, соціології та політології наук,
доцент;

Іванова О. М., доцент кафедри цифрової економіки та системного аналізу,
кандидат економічних наук, доцент.

**ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО /
ORATORY**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Ораторське мистецтво» призначена для студентів бакалаврату КНТЕУ денної форми навчання галузі знань 12 «Інформаційні технології», спеціальності 124 «Системний аналіз», освітньої програми «Інформаційні технології та бізнес-аналітика (Data Science)».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України зі спеціальності 124 «Системний аналіз» та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТДИСЦИПЛІНИ

1.1 Предмет навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» є наукою про умови, форми і засоби ефективної мовленнєвої комунікації в суспільстві.

1.2. Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системного, цілісного уявлення про основні закони риторики як науки, спрямованої на розвиток культури мовлення майбутнього фахівця, сприяти практичному оволодінню студентами навичками ораторської майстерності.

1.3. Завдання навчальної дисципліни:

- підвищити мовну культуру студентів;
- оволодіти формами, засобами і методами встановлення ефективної комунікації у життєвому та професійному спілкуванні;
- сприяти формуванню навичок публічного мовлення та мовленнєвої культури студентів.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

- відмінне володіння українською мовою;
- знання вітчизняних традицій та звичаїв спілкування;
- елементарне розуміння людської психології;
- базові навички роботи в групі;
- елементарні знання ведення монологу, бесіди;
- вміння іти на компроміс, вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в кожній конкретній ситуації;
- логічно правильно, змістовно й емоційно виражати думки в словах відповідно до їх змісту та умов комунікації;
- базові навички володіння полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Ораторське мистецтво» забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою

«Інформаційні технології та бізнес-аналітика (DataScience)» (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K08	Здатність бути критичним і самокритичним	3-13
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР17	Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	1,4,7,8

4.ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, завдання та практичне застосування ораторського мистецтва

Ораторське мистецтво як компонент культури особистості. Поняття ораторського мистецтва. Функції красномовства. Ораторське мистецтво в системі гуманітарних наук. Цілі і завдання ораторського мистецтва.

Основні етапи зародження і розвитку ораторського мистецтва. Античне ораторське мистецтво. Ораторське мистецтво Середньовіччя, Відродження, модерну і постмодерну. Розвиток красномовства в Україні.

Формування позитивного професійного іміджу засобами мови. Місце та роль риторики в міжнародній економічній діяльності та юридичній практиці. Особливості застосування ораторських прийомів і тактик у сучасних суспільно-політичних та економічних умовах: вітчизняний та міжнародний аспект.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4, 5.

Додатковий: 17,18,19,21,25,28.

Інтернет-ресурси: 33-38.

Тема 2. Теорія мовлення – основа ораторського мистецтва

Мовленнєва діяльність людини як предмет наукового дослідження. Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика. Соціальна психологія. Психолінгвістика.

Культура мовлення. Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність.

Етичні та комунікативні засади мовлення. Мовленнєве спілкування. Комунікативна компетентність. Мовний етикет. Здобутки мовленнєвого

спілкування. Комунікативні невдачі. Норми мовного спілкування та мовні помилки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2,3,4.

Додатковий: 16, 17,18,21, 25,28.

*Інтернет-ресурси:*33, 36, 37.

Тема 3. Красномовство

Різновиди стилів мовлення за функціональним призначенням. Стилістика і стилі. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль.

Соціально-історична обумовленість родово-видової класифікації жанрів ораторського мистецтва. Основні роди красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, судове, військове, дипломатичне, торгове, церковно-богословське, діалогічне.

Красномовство і юриспруденція. Особливості вітчизняного красномовства та світовий досвід. Вибір жанру і стилю промови як ознака майстерності публічного мовлення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2,3,4.

Додатковий: 9, 13,18,21,23, 26, 32.

Інтернет-ресурси: 33, 36-38.

Тема 4. Невербальні засоби спілкування: світовий досвід та вітчизняні традиції

Форми невербальних знакових систем, їх місце, роль і значення в ораторському мистецтві. Особливості зчитування невербальних знакових систем. Вітчизняні та зарубіжні традиції використання невербальних знакових систем під час публічного виступу.

Кінестика – загальна моторика різних частин тіла. Норми просторової і тимчасової організації спілкування. Візуальне спілкування.

Постава оратора, поза, хода, вираз обличчя, жести в ораторському мистецтві. Жести-ілюстратори, жести-регулятори, жести-емблеми.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4, 5.

Додатковий: 8, 14, 16, 24, 26, 27, 30.

*Інтернет-ресурси:*35, 36.

Тема 5. Основи ораторської майстерності

Стратегія оратора як загальний і всебічний план досягнення мети промови. Компоненти стратегії. Спільна та індивідуальна мета. Маніпулятивні та гуманістичні комунікативні установки. Діалогічний та монологічний характер спілкування. Модель послідовності стратегічних дій.

Тактика оратора як система послідовних дій реалізації обраної стратегії. Основні принципи, засоби, прийоми ораторської майстерності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4, 5.

Додатковий: 6, 7, 8, 9, 17, 18, 21, 25.

Інтернет-ресурси: 33, 36, 37.

Тема 6. Взаємодія оратора та аудиторії у процесі публічного виступу

Сутність і проблеми взаємодії оратора та аудиторії. Особистість оратора. Професіограма оратора-юриста, оратора-економіста, оратора-менеджера. Ораторські мистецтва у вітчизняній та зарубіжній практиці. Загально-психологічні вимоги до оратора.

Система цінностей аудиторії як колективного суб'єкта риторичної дії. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії. Культурно-професійні особливості аудиторії: вітчизняний і міжнародний аспект.

Взаємодія оратора з аудиторією. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень.

Поняття мовленнєвої агресії. Принципи безконфліктного спілкування: вітчизняний та міжнародний досвід.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4.

Додатковий: 13, 17, 18, 19, 22,25, 32.

Інтернет-ресурси: 33, 35-38.

Тема 7. Публічний виступ

Загальна характеристика публічного виступу. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу.

Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заклучна частина. Формулювання висновків. Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходячковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови.

Проголошення промови перед аудиторією та її варіанти. Міжнародні норми організації публічних виступів..

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3,4, 5.

Додатковий: 16,20,23, 30, 32.

Інтернет-ресурси: 33, 35-38.

Лекція 8. Комунікативні бар'єри публічного виступу

Публічний виступ – комунікативна складова. Сильні та слабкі сторони публічного виступу.

Комунікативні поразки та її причини. Порушення системи підготовки до публічного виступу: причини та наслідки. Страхі та ораторське мистецтво. Причини страхів та методи їх подолання.

Самооцінка підготовки до публічного виступу як запорука успіху. Взаємовплив оратора та аудиторії. Налагодження конструктивного спілкування ратора та слухачів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 15, 22, 23, 27, 31.

Інтернет-ресурси: 33-38.

Тема 9. Риторичні фігури в ораторському мистецтві

Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості ораторської промови. Фігуративна практика. Фігури і тропи.

Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації.

Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в публіцистиці та в ораторському мистецтві. Класифікація тропів. Практика використання тропів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 7, 9, 15, 16, 18, 19, 24, 29.

Інтернет-ресурси: 34, 36-38.

Тема 10. Основи техніки мовлення у публічному виступі

Дихання як енергетична база мови. Поняття фонаційного дихання. Основні положення техніки фонаційного дихання. Способи зняття емоційного напруження. Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу оратора. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр.

Чіткість і виразність як професійна необхідність промови оратора. Дикція. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм ораторської промови. Методи декламації.

Засоби емоційно-образної та логічної виразності. Різновиди форм побудови речення. Інтоніяція. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 6, 7, 9, 10, 18, 21, 32.

Інтернет-ресурси: 33, 36-38.

Тема 11. Техніка презентацій в ораторському мистецтві

Місце і роль публічних презентацій в ораторському мистецтві. Типологія публічних презентації та їх композиційні особливості. Офіційна та офіційно-емоційна презентація оратора. Комерційні, інформаційні, навчальні презентації. Структура публічної презентації.

Техніка презентації та манера виступу оратора. Етикет та мовна поведінка оратора під час публічної презентації.

Композиція презентації та її характерні особливості: цілісність, виразність, динамічність, доступність, симетрія.

Мовленнєві, стилістичні та комунікативні принципи презентації. Вербальні та невербальні засоби впливу на аудиторію під час публічної презентації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 6, 7, 9, 10, 18, 21, 30.

Інтернет-ресурси: 33, 36-38.

Тема 12. Доказ та обґрунтування у публічному виступі

Комунікація і діалогіка в публічному виступі. Логічні засади публічної промови. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі.

Сутність полеміки та її різновиди. Судова полеміка. Культура і мистецтво ведення полеміки. Етика та етикет полеміста. Заборонені прийоми в полеміці. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу.

Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі. Засоби прийому, методи спростування, обґрунтування та доказу. Культура і мистецтво публічного виступу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 6, 9, 11, 12, 13, 26, 27, 31.

Інтернет-ресурси: 33, 36-38.

Тема 13. Маніпуляції та контр-маніпуляції в ораторському мистецтві

Маніпуляція у комунікативному процесі як вплив на адресата з метою досягнення бажаного результату. Гедоністичні та прагматичні маніпуляції.

Типологія маніпулятора: диктатор, слабак, калькулятор, прилипала, хуліган, «славний хлопець», суддя, захисник. Маніпулятивні системи та їх характерні особливості. Маніпуляції та судове красномовство.

Маніпулятивні прийоми та методи протидії.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 6, 9, 11, 12, 13, 26, 27, 31.

Інтернет-ресурси: 33, 36-38.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: навч. підручник / Р.С. Кацавець. – К., Алерта, 2018. – 216 с.
2. Колотілова Н.А. Риторика. Навчальний посібник / Н.А. Колотілова. – К. : Центр навчальної літератури, 2017. – 146 с.
3. Олійник О. Риторика : навч. посіб. для студ. вузів. / О. Олійник. – К. : Кондор, 2019. – 170 с.
4. Сагач Г.М. Ділова риторика : Мистецтво риторичної комунікації (навч. посібник) / Г.М. Сагач – К. : Зоря, 2013.
5. Corbet P. J. E. Classical Rhetoric for the Modern Student / Edward P. J. Corbett, Robert J. Connors. – Oxford University Press, 2018. – 578 p.

Додатковий

6. Вандишев В.М. Риторика : екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник / В.М. Вандишев – К. : Кондор, 2013.
7. Василенко В. А. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Суми : Наталуха А. С., 2018. – 275 с.
8. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / Джеймс Борг. – Фабула, 2019. – 304 с.
9. Голвей Т. Слова, що лунають крізь час / Террі Голвей. – Країна мрій, 2018. – 480 с.
10. Дебати: Навч. посіб. — К. : А.П.М., 2001.
11. Кемп Дж. Спершу скажи «НІ». Інструменти професійного переговорника / Джим Кемп. – Наш Формат, 2019. – 256 с.
12. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб. / Зоряна Куньч ; Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 248 с.
13. Куньч З. Риторика / Зоряна Куньч. – Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. – 496 с.
14. Мацько Л.І. Риторика / Л.І. Мацько, О.М. Мацько – К, 2013.
15. Непряхін М. 100 правил переконання та аргументації / Микита Непряхін. – Альпіна Паблішер, 2020. – 131 с.
16. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста : навч. посіб. / О. Олійник – К. : Кондор, 2019. – 210 с.
17. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2019. – 625 с.
18. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: Навчальний посібник / За ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
19. Пономарів О. Д. Культура слова / О.Д. Пономарів – К. : Либідь, 2001.
20. Риторика: навчально-методичний посібник / П.С. Каньоса. – Кам’янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011. – 131 с.
21. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – 247с.

22. Себах-Монтефіоре С. Промови, що змінили світ / Саймон Себах-Монтефіоре. – КМ-БУКС, 2017. – 328 с.
23. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора / Андрій Степура. – Моноліт-Bizz, 2018. – 304 с.
24. Чибісова Н.Г. Риторика : навч. посіб. / Н.Г. Чибісова, О.Я. Тарасова – К. : Центр навч. літ., 2013. – 228 с.
25. Aristotle. The Art of Rhetoric / Aristotle. – Penguin Classics, 2001. – 304 p.
26. Churchill W. Blood, Toil, Tears And Sweat. The Great Speeches / W. Churchill. – Penguin, 2017. – 416 p.
27. Gallo C. Talk Like TED: The 9 Public Speaking Secrets of the World's Top Minds / Carmine Gallo. – Macmillan LTD, 2017. – 288 p.
28. Hayot E. The Elements of Academic Style: Writing for the Humanities / Eric Hayot. – Columbia University Press, 2014. – 246 p.
29. Heinrichs J. Thank You for Arguing: What Aristotle, Lincoln, and Homer Simpson Can Teach Us About the Art of Persuasion / Jay Heinrichs. – Three Rivers Press 2007. – 336 p.
30. Kennedy A. G. Classical Rhetoric and Its Christian and Secular Tradition from Ancient to Modern Times / George A. Kennedy. – University of North Carolina Press, 2009. – 360 p.
31. Quinn A. Figures of Speech: 60 Ways To Turn A Phrase / Arthur Quinn, Barney R. Quinn. – Routledge, 2005. – 112 p.
32. Toye R. Rhetoric: A Very Short Introduction / Richard Toye. – OUP Oxford, 2013. – 122 p.

Інтернет-ресурси

33. Арістотель. Політика / Арістотель; пер. О. Кислюк [Електронний ресурс] // Ізворник. – К., 2000. – 239 с. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>
34. Масалова Т. Місце проповіді в риториці та гомілетичі [Електронний ресурс] / Тетяна Масалова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. :Лінгвістика : зб. наук. праць. – Херсон : ХДУ, 2017. – Вип. 28. – С. 66-70. – Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/3848/1/Масалова.pdf>
35. Абрамович С.Д. Риторика: Навч. Посібник [Електронний ресурс] / С.Д.Абрамович, М.Ю.Чікарькова. – Львів: Світ, 2014. – 240 с. – Режим доступу : <http://194.44.152.155/elib/local/sk651547.pdf>
36. Черняк В.Д. Риторика: навч. посібн. [Електронний ресурс] / В.Д.Черняк // Stud.com.ua. – Режим доступу : <http://stud.com.ua/45792/ritorika/ritorika>
37. Connolly J. The State of Speech. Rhetoric and Political Thought in Ancient Rome [Електронний ресурс] / Joy Connolly. – Режим доступу : http://www.orator.biz/?full=1&s=39&d_id=118.
38. Nikitina A. Successful Public Speaking [Електронний ресурс] / Arina Nikitina. – Bookboon.com., 2011. – 47 p. – Режим доступу : <http://gtu.ge/Agro-Lib/successful-public-speaking.pdf>

* Курсив – визначено джерела і літературу, наявні в бібліотеці КНТЕУ